

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko

Dr Piotr Chrobak

Instytut Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

Jestem absolwentem Instytutu Politologii i Europeistyki Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, specjalizacja – Administracja, Zarządzanie i Marketing Polityczny. Studia pięcioletnie jednolite magisterskie odbyłem w latach 2001–2006, które ukończyłem z wynikiem bardzo dobrym. W dniu 10 czerwca 2006 r. obroniłem pracę magisterską pt. *Szczecińskie kupiectwo w latach 1945–1949. Polityka a gospodarka*, (ss. 163), napisaną pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Kozłowskiego. Jej recenzentem był prof. dr hab. Wiesław Wróblewski.

Zainteresowania procesami wyborczymi wykazywałem już w szkole średniej, co ostatecznie przesądziło o podjęciu studiów na kierunku politologia. Rozwój tych zainteresowań nastąpił na drugim roku studiów, m.in. pod wpływem przedmiotu „Przemiany polityczne na Pomorzu Zachodnim po 1945 roku”, który był prowadzony przez prof. dra hab. Kazimierza Kozłowskiego. Pod kierunkiem prof. Kozłowskiego rozpocząłem pierwsze badania zarówno nad preferencjami wyborczymi, jak i nad rozwojem sektora prywatnego po II wojnie światowej, których wyniki jeszcze w okresie studiów zostały opublikowane w sześciu artykułach w pracach zbiorowych.

Po skończeniu studiów magisterskich kontynuowałem badania nad zachowaniami wyborczymi mieszkańców Pomorza Zachodniego po 1989 r. Efektem tych badań była praca doktorska pt. *Preferencje wyborcze społeczeństwa zachodniopomorskiego w III RP* (ss. 437) obroniona 14 czerwca 2010 r. na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dysertacja została napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Kozłowskiego. Jej recenzentami byli: prof. dr hab. Jolanta Miluska, prof. dr hab. Czesław Osękowski oraz prof. dr hab. Andrzej Sakson. Do momentu obrony wspomnianej dysertacji łącznie opublikowałem 27 artykułów w pracach zbiorowych

i czasopismach naukowych, a pod moją redakcją ukazały się dwie prace zbiorowe poświęcone preferencjom wyborczym. Za prowadzone badania 22 września 2008 r. zostałem stypendystą Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” we Wrocławiu, jako laureat konkursu „Stypendium dla młodego naukowca”.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych

- 1.02.2007 – 20.12.2007 – asystent-stażysta (staż absolwencki) w Zakładzie Badań Regionalnych i Metodologii Instytutu Politologii i Europeistyki US.
- 21.12.2007 – 30.09.2009 – asystent (umowa zlecenie) w Zakładzie Badań Regionalnych i Metodologii Instytutu Politologii i Europeistyki US.
- 1.10.2009 – 30.09.2010 – asystent (na pełnym etacie) w Zakładzie Historii Społecznej i Badań Regionalnych Instytutu Politologii i Europeistyki US.
- Od 1.10.2010 – adiunkt w Zakładzie Historii Społecznej i Badań Regionalnych Instytutu Politologii i Europeistyki US.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz.U. z 2016 r. poz. 1311)

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Na podstawie artykułu 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuję przedsięwzięcie zatytułowane:

Preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina na tle Pomorza Zachodniego w III Rzeczypospolitej.

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

W skład wyżej wymienionego osiągnięcia wchodzi monotematyczny cykl 15 publikacji naukowych, na który składają się dwie monografie, jedna praca zbiorowa, 12 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych oraz w pracach zbiorowych.

Monografie

- 1) P. Chrobak, *Referendum akcesyjne do Unii Europejskiej oraz wybory do Parlamentu Europejskiego w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego i ziemi lubuskiej w latach 2003–2014. Preferencje wyborcze mieszkańców regionów zachodniopomorskiego i lubuskiego*, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Recenzenci: prof. dr hab. Czesław Osękowski, Uniwersytet Zielonogórski, prof. UAM, dr hab. Andrzej Stelmach, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ISBN 978-83-65817-27-3, Poznań 2018, ss. 583.
- 2) P. Chrobak, *Wybory samorządowe w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego w latach 1990-2010. Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego*, Wydział Humanistyczny Uniwersytetu Szczecińskiego i Wydawnictwo Archiwum Państwowego „Dokument” w Szczecinie. Recenzenci: prof. dr hab. Czesław Osękowski, Uniwersytet Zielonogórski, prof. UAM, dr hab. Andrzej Stelmach, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ISBN 978-83-64642-08-1, Szczecin 2014, ss. 638.

Prace zbiorowe

- 3) *Prezydenci polskiego Szczecina*, pod red. K. Kozłowskiego, Z. Pacały, P. Chrobaka, Wydawnictwo „Dokument” Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego w Szczecinie, Szczecińskie Towarzystwo Pogranicze. Recenzenci: prof. dr hab. Tadeusz Białecki, Uniwersytet Szczeciński, prof. dr hab. Stanisław Jankowiak, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, ISBN 978-83-64642-03-6, Szczecin 2014, ss. 265.

Artykuły

- 4) P. Chrobak, *Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego w pierwszym dwudziestopięcioleciu III Rzeczypospolitej*, w: *Pomorze Zachodnie z Polską*, pod red. K. Kozłowskiego, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych w Warszawie, Wydawnictwo „Dokument” Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego w Szczecinie, ISBN 978-83-64642-18-0, Warszawa 2015, s. 237–260.
- 5) P. Chrobak, *Preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego w III RP*, w: *Dziesięć lat województwa zachodniopomorskiego (1999–2008). Wybrane problemy*, pod red. L. Bąbolewskiego i K. Kozłowskiego, ISBN 978-83-87879-82-2, Szczecin 2010, s. 115–136.

- 6) P. Chrobak, *Wybory samorządowe w Szczecinie w latach 1990–2010*, w: *Pierwsze dwadzieścia lat demokratycznego samorządu w Szczecinie (1990–2010). Suplement do „Kroniki Szczecina” 2010*, pod red. K. Kozłowskiego, ISBN 978-83-89341-85-3, Szczecin 2011, s. 63–107.
- 7) P. Chrobak, *Wybory samorządowe w Szczecinie w latach 1990–2010*, w: *Kronika Szczecina 2013*, pod red. K. Kozłowskiego, M. Frankel i A. Bartczak, ISBN 978-83-64642-04-3, Szczecin 2014, s. 125–142.
- 8) P. Chrobak, *Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz do Sejmu i Senatu w Szczecinie w III Rzeczypospolitej*, w: *Kronika Szczecina 2015–2016*, pod red. K. Kozłowskiego, M. Frankel, R. Miszczuka, P. Chrobaka, Wydawnictwo „Dokument” Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego w Szczecinie, Wydawnictwo Kadruk w Szczecinie, ISBN 978-83-64642-22-7, Szczecin 2016, s. 129–141.
- 9) P. Chrobak, *Preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina w latach 2014–2015*, w: *Kronika Szczecina 2014–2015*, pod red. K. Kozłowskiego, M. Frankel, A. Bartczak, P. Chrobaka, Wydawnictwo „Dokument” Oficyna Wydawnicza Archiwum Państwowego w Szczecinie, ISBN 978-83-64642-17-3, ISBN 978-83-64629-33-4, Szczecin 2015, s. 135–161.
- 10) P. Chrobak, *Wybory Prezydenta Miasta Szczecina w 2014 roku w analizie porównawczej do elekcji z lat 2002–2010*, w: *Wybory samorządowe na Pomorzu Zachodnim w 2014 roku. Programy – kandydaci – kampanie*, pod red. M. Kamoli-Cieślik i Ł. Tomczaka, Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US Minerwa, ISBN 978-83-64277-77-1, Szczecin 2016, s. 33–53.
- 11) P. Chrobak, *Wybory prezydenta RP w latach 1990–2010*, w: *Suweren – zwierzchnik – reprezentant państwa. Głowa państwa w polskiej współczesnej refleksji politycznej*, pod red. R. Ptaszyńskiego i T. Sikorskiego, Wydawnictwo Sejmowe, ISBN 978-83-7666-176-6, Warszawa 2013, s. 223–284.
- 12) P. Chrobak, *Wybory Prezydenta RP w 2010 roku w kraju i województwie zachodniopomorskim*, „Przegląd Zachodniopomorski”, zeszyt 1, ISSN 0552-4245, Szczecin 2012, s. 87–127.
- 13) P. Chrobak, *Pomorze Zachodnie w ogólnopolskich programach partii politycznych*, w: *Polityka i media – zapiski powyborcze 2011*, pod red. M. Drzonka, ISBN 978-83-62977-40-6, Kraków 2012, s. 137–152.

14) P. Chrobak, *Systemy wyborcze na ziemiach polskich od II do III Rzeczypospolitej*, Zeszyty Naukowe „Acta Politica”, nr 24, ISSN 1640-6818, ISSN 0867-0617, Szczecin 2012, s. 101–119.

15) P. Chrobak, *Rola i znaczenie wyborów oraz referendów we współczesnej demokracji*, „Edukacja Humanistyczna”, nr 2, ISSN 1507-4943, Szczecin 2013, s. 107–119.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Aby w pełni przebadać, jak kształtowały się preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina, w odniesieniu do wyników w skali kraju, należało przeprowadzić analizę politologiczną wyborów do samorządu terytorialnego, Sejmu i Senatu, Prezydenta RP oraz do Parlamentu Europejskiego (PE), jakie dotychczas miały miejsce w okresie III Rzeczypospolitej. Przypomnijmy, że łącznie od wyborów kontraktowych z 1989 r. odbyło się 25 elekcji, w tym 7 do samorządu terytorialnego, 9 elekcji do Sejmu i Senatu, 6 elekcji na Prezydenta RP oraz 3 elekcje do PE.

Pierwsze wyniki badań nad preferencjami wyborczymi opublikowałem w pracy doktorskiej pt. *Preferencje wyborcze społeczeństwa zachodniopomorskiego w III RP*. We wspomnianej dysertacji głównym przedmiotem badań była analiza zachowań wyborczych mieszkańców Pomorza Zachodniego, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina, w elekcjach do Sejmu i Senatu oraz na Prezydenta RP w latach 1989–2007. Następnie po uzyskaniu stopnia doktora kontynuowałem badania w zakresie preferencji wyborczych mieszkańców Pomorza Zachodniego, czyniąc głównym przedmiotem badań analizę wyborów do samorządu terytorialnego oraz do PE. Łącznie od momentu rozpoczęcia analizowania preferencji wyborczych mieszkańców Pomorza Zachodniego na tle kraju opublikowałem kilkadziesiąt artykułów naukowych, w których zawarłem cząstkowe wyniki prowadzonych badań (ich wykaz – od momentu obrony doktoratu – znajduje się w załączonym dorobku naukowym).

Efektom tych wieloletnich badań oprócz wspomnianej pracy doktorskiej są dwie monografie: *Referendum akcesyjne do Unii Europejskiej oraz wybory do Parlamentu Europejskiego w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego i ziemi lubuskiej w latach 2003–2014*. *Preferencje wyborcze mieszkańców regionów zachodniopomorskiego i lubuskiego oraz Wybory samorządowe w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego w latach 1990–2010*. *Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego*. Natomiast wyniki analizy wyborów samorządowych z 2014 r. oraz elekcji do Sejmu i Senatu po 2007 r. a także na Prezydenta RP po 2005 r. zostały zamieszczone w wielu artykułach naukowych opublikowanych

w czasopiśmie naukowych oraz pracach zbiorowych. W wyniku powyższej analizy oraz po uwzględnieniu rezultatów badań zawartych w dysertacji doktorskiej, przebadam jak kształtowały się preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina na tle kraju w latach 1989–2015.

Jednocześnie chciałbym zaznaczyć, że wyborom do Sejmu i Senatu z lat 1989–2019 oraz na Prezydenta RP z lat 1990–2020 planuję poświęcić odrębne monografie, nad którymi obecnie prowadzę badania.

Opublikowanie dwóch wyżej wymienionych monografii oraz praca nad kolejnymi dwiema jest spowodowane faktem, że dotychczas nie ukazały się żadne naukowe monograficzne opracowania preferencji wyborczych mieszkańców Pomorza Zachodniego w okresie III RP zawierające analizę wszystkich elekcji dotyczących poszczególnych rodzajów wyborów (do samorządu terytorialnego, Parlamentu Europejskiego, Sejmu i Senatu oraz na Prezydenta RP), jakie miały miejsce po 1989 r. na Pomorzu Zachodnim na tle kraju.

W monografii pt. *Referendum akcesyjne do Unii Europejskiej oraz wybory do Parlamentu Europejskiego w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego i ziemi lubuskiej w latach 2003–2014. Preferencje wyborcze mieszkańców regionów zachodniopomorskiego i lubuskiego* przedmiotem badań były preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego oraz ziemi lubuskiej podczas referendum akcesyjnego Polski do Unii Europejskiej (UE) oraz poszczególnych wyborów do PE w III RP, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina jako największego miasta w okręgu wyborczym nr 13 (który tworzą województwa zachodniopomorskie i lubuskie). Ponadto przedmiot badań stanowiła także analiza zainteresowania szczecińskich dzienników lokalnych kampaniami – zarówno referendalną do UE, jak i poszczególnymi kampaniami wyborczymi do PE.

Referendum akcesyjne jak i wybory europejskie odbywały się już po reformie administracyjnej państwa przeprowadzonej przez rząd Jerzego Buzka, która weszła w życie 1 stycznia 1999 r., co oznacza – w przeciwieństwie do wyborów do Sejmu i Senatu oraz do samorządu terytorialnego – że kształt okręgów wyborczych nie uległ zmianie. Badania przeprowadziłem na podstawie politologicznej analizy zachowań wyborczych w miastach, w których władzę sprawują prezydenci tj. w Szczecinie, Koszalinie, Świnoujściu, Stargardzie Szczecińskim i w Kołobrzegu, stanowiących największe ośrodki miejskie regionu Pomorza Zachodniego, oraz w Gorzowie Wielkopolskim, Zielonej Górze i w Nowej Soli, będących największymi ośrodkami miejskimi w województwie lubuskim.

Ponieważ Szczecin jest nie tylko największym miastem badanego regionu, ale także centrum administracyjnym województwa zachodniopomorskiego (swoją siedzibę ma tu m.in. Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego, Urząd Marszałkowski z marszałkiem na czele, jak również mieści się tu Urząd Wojewódzki będący siedzibą wojewody), dlatego preferencje wyborcze mieszkańców grodu gryfa postanowiłem uczynić głównym przedmiotem badań.

W tej sytuacji, mimo iż w pracy dokonałem analizy politologicznej preferencji wyborczych zarówno w skali kraju, jak i w odniesieniu do okręgu wyborczego nr 13, województw zachodniopomorskiego i lubuskiego, a także miast w wymienionych regionach, w których władzę sprawują prezydenci, w Szczecinie dodatkowo przebywałem przebieg kampanii referendalnej do UE oraz kampanii wyborczych podczas poszczególnych elekcji do PE. Analiza dotycząca m.in. aktywności i tez programowych poszczególnych ugrupowań politycznych i ich komitetów wyborczych oraz technik reklamy wyborczej i promocji politycznej zastosowanych podczas prowadzonej przez nie kampanii wyborczych oparta została przede wszystkim na materiałach ze szczecińskich dzienników lokalnych. Chciałem m.in. przebadać, jakie było zainteresowanie prasy lokalnej poszczególnymi kampaniami wyborczymi oraz biorącymi w nich udział komitetami. Dzięki temu można było sprawdzić, w jaki sposób prezentował się obraz wspomnianych kampanii na łamach szczecińskich dzienników lokalnych, jaki wpływ na wizerunek ugrupowań politycznych oraz ich kandydatów mają media, a także jakie to może mieć oddziaływanie na decyzje wyborców. Należy jednak zaznaczyć, że oprócz licznie przebadanych materiałów prasowych zaznajomiłem się także z programami poszczególnych ugrupowań politycznych oraz komitetów wyborczych, a także ich materiałami wyborczymi (ulotkami, plakatami, stronami internetowymi itp.), które również okazały się przydatne podczas analizy poszczególnych kampanii wyborczych.

W pracy w ramach teorii neoinstytucjonalnej przeprowadziłem analizę politologiczną instytucji politycznych funkcjonujących na zachodniopomorskiej oraz lubuskiej scenie wyborczej, tworzącej okręg wyborczy nr 13 w odniesieniu do kraju. Główną metodą, jaką posłużyłem się podczas jej przeprowadzania, była metoda porównawcza. Zastosowanie metody analogii umożliwiło mi porównanie sytuacji politycznej, jaka panowała podczas referendum akcesyjnego do UE oraz podczas kolejnych wyborów do PE w latach 2004–2014. Przeanalizowałem podobieństwa i różnice występujące w technice prowadzenia kampanii wyborczych (m.in. zmieniające się w kolejnych kampaniach wyborczych techniki promocji i reklamy politycznej) oraz przebywałem jak zmieniał się zainteresowanie lokalnych dzienników toczącymi się kampaniami wyborczymi. Następnie poprzez porównanie wyników

z poszczególnych elekcji przeanalizowałem proces kształtowania się preferencji wyborczych większości głosujących mieszkańców Pomorza Zachodniego oraz ziemi lubuskiej.

Oprócz wspomnianej metody komparatywnej w pracy posłużyłem się także metodą instytucjonalno-prawną. Wykorzystałem ją m.in. podczas analizowania aktów prawnych stanowiących przepisy ordynacji wyborczej, aby przebadąć, jaki był ich wpływ na sposób prowadzenia kampanii wyborczych oraz wyniki głosowania. Metodę ilościową zastosowałem podczas analizy porównawczej, głównie podczas analizowania wyników wyborów oraz poziomu frekwencji wyborczej w poszczególnych elekcjach. Ostatnią wykorzystaną metodą była metoda behawioralna. W wyniku odbycia przeze mnie wielu rozmów z politykami (a także po zapoznaniu się z wywiadami, jakich na przestrzeni lat udzielali prasie lokalnej) dotyczących mechanizmów prowadzenia kampanii możliwa stała się obserwacja pośrednia poszczególnych kampanii wyborczych (w tym analiza zachowań politycznych osób biorących udział w danej elekcji). Ponadto, zaczynając od referendum akcesyjnego do UE w 2003 r., stosowałem obserwację bezpośrednią zarówno wspomnianego referendum, jak i kolejnych kampanii wyborczych do PE. Polegała ona na przyglądaniu się kampaniom wyborczym prowadzonym przez poszczególne komitety (m.in. jak wyglądało rozpoczęcie kampanii, jaką zastosowano reklamę polityczną, jaki był układ graficzny ulotek, plakatów itp., ile i jakie wykorzystano nośniki reklamy, np. billboardy, tri formy, czy korzystano z reklamy na nośnikach ruchomych, jak np. autobusy czy tramwaje, a także jak wyglądała reklama w środkach masowego przekazu itp.), uczestniczeniu w prawyborach, konwencjach wyborczych, konferencjach prasowych oraz wszelkiego rodzaju spotkaniach wyborczych organizowanych przez poszczególne komitety oraz na rozmowach z kandydatami.

Jeśli chodzi o technikę badawczą, skoncentrowałem się głównie na zebraniu szerokiej bazy źródłowej. W swoich badaniach zgromadziłem liczne źródła drukowane w postaci dokumentów instytucjonalnych (dokumenty Państwowej Komisji Wyborczej – PKW, informacje zawarte w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej oraz Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”), źródła prasowe, w tym oprócz artykułów prasowych pozyskałem wypowiedzi m.in. polityków, jakich udzielali lokalnym dziennikom, a także zgromadziłem źródła internetowe. Ponadto przeprowadziłem wiele rozmów z lokalnymi politykami oraz uczestniczyłem w różnego rodzaju spotkaniach organizowanych w trakcie kampanii wyborczych z kandydatami do europarlamentu.

W celu dokonania wspomnianej analizy postawiłem szereg pytań badawczych. Udzielone odpowiedzi umożliwiły weryfikację postawionych hipotez badawczych. Po przeprowadzeniu analizy porównawczej wyników wyborów w skali kraju, okręgu wyborczego

nr 13, województw zachodniopomorskiego oraz lubuskiego, a także z poszczególnych miast wspomnianych regionów, w których władzę sprawują prezydenci, mogłem zaprezentować oraz przeanalizować proces kształtowania się preferencji politycznych mieszkańców regionów Pomorza Zachodniego oraz ziemi lubuskiej w odniesieniu do referendum akcesyjnego oraz wyborów do PE.

W pracy pozytywnie zweryfikowano trzy hipotezy badawcze:

1. Mieszkańcy Szczecina oraz okręgu wyborczego nr 13 wykazują stałe preferencje polityczne podczas poszczególnych elekcji do PE, ponieważ: a) w każdych wyborach najwięcej głosów otrzymywała PO RP, a jej komitet zdobywał przynajmniej jeden mandat w analizowanym okręgu wyborczym, b) SLD utrzymuje wysokie poparcie w analizowanym okręgu wyborczym, a Bogusław Liberadzki za każdym razem otrzymuje mandat, startując w badanym okręgu; c) od elekcji z 2009 r. PiS utrzymuje się na drugim miejscu pod względem zdobywanych głosów poparcia oraz od wspomnianego roku Marek Gróbarczyk uzyskuje mandat w analizowanym okręgu wyborczym.
2. W Szczecinie, jak i w pozostałej części okręgu zachodniopomorsko-lubuskiego, w wyborach do europarlamentu największym poparciem cieszyły się ugrupowania opowiadające się za członkostwem Polski w UE, ponieważ: a) mandaty zdobywają tu zawsze kandydaci Platformy oraz Sojuszu, czyli przedstawiciele ugrupowań euroentuzjastycznie podchodzących do Unii; b) od elekcji z 2009 r. mandat otrzymuje pretendent PiS, czyli partii, która eurorealistycznie podchodzi do obecności Polski w Unii.
3. Kampania referendalna przed referendum akcesyjnym Polski do UE w 2003 r. wzbudziła większe zainteresowanie szczecińskich mediów lokalnych niż wybory do PE z lat 2004, 2009 i 2014, ponieważ: a) przez zdecydowaną większość środowisk zarówno politycznych jak i społecznych, członkostwo Polski w UE było uznawane za działanie zgodne z polskim interesem narodowym i szczecińskie media również opowiedziały się za integracją; b) wybory do europarlamentu wzbudzają najmniejsze zainteresowanie partii politycznych w porównaniu z elekcją do krajowego parlamentu, na Prezydenta RP oraz do samorządu, co przekłada się również na mniejsze zainteresowanie mediów tymi wyborami.

Należy jednak zaznaczyć, że hipotezy pierwsza oraz trzecia zostały w pełni zweryfikowane. Natomiast w przypadku hipotezy drugiej weryfikacja jej założeń jest również pozytywna, gdyż rzeczywiście we wszystkich trzech elekcjach mandaty otrzymywali kandydaci z ugrupowań opowiadających się za członkostwem Polski w UE. Także za każdym razem w Szczecinie na pierwszych trzech miejscach znajdowały się komitety PO RP, PiS oraz SLD-UP (w przypadku komitetu drugiego i trzeciego kolejność ich miejsc w zależności od

wyborów była zmienna). Jednak trzeba podkreślić, że w pierwszych wyborach do europarlamentu w skali okręgu wyborczego nr 13 pierwszą lokatę zajęła PO RP, która otrzymała mandat, miejsce drugie zajęła Samoobrona RP, a trzecie LPR – mimo to ich kandydaci nie uzyskali mandatów – a dopiero na miejscu czwartym i piątym znalazły się komitety PiS oraz SLD-UP, z czego ten ostatni otrzymał mandat. Z kolei analiza wyników w skali województw czy poszczególnych miast prezydenckich była już korzystniejsza dla PiS oraz SLD-UP. Natomiast podczas kolejnych elekcji komitety Platformy, PiS oraz Sojuszu zawsze znajdowały się w pierwszej trójce zarówno w skali kraju, okręgu wyborczego nr 13, województw zachodniopomorskiego i lubuskiego, jak i miast prezydenckich leżących na obszarach wspomnianych regionów.

W monografii pt. *Wybory samorządowe w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego w latach 1990–2010. Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego* przedmiotem badań były preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego podczas wyborów samorządowych w III RP, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina jako największego miasta i zarazem centrum administracyjnego omawianego regionu.

Ze względu na reformę administracyjną oraz zmiany zachodzące w przepisach ordynacji wyborczych możemy wyróżnić trzy okresy. Pierwszy obejmował wybory w latach 1990 i 1994, kiedy funkcjonował dwuszczeblowy samorząd terytorialny składający się z rad gmin oraz sejmików samorządowych województw. Wówczas bezpośrednie wybory odbywały się jedynie do rad gmin, gdyż do sejmików samorządowych radni byli wybierani w sposób pośredni, poprzez delegowanie swoich przedstawicieli przez poszczególne rady gmin z obszaru danego województwa. Drugi okres dotyczy elekcji samorządowej z 1998 r. Jak wiadomo, po reformie administracyjnej państwa przeprowadzonej przez rząd Jerzego Buzka wprowadzono trójszczeblowy podział administracyjny kraju na gminy, powiaty oraz województwa (zredukowano ich liczbę z 49 do 16). Wówczas zarówno do rad gmin, rad powiatów, jak i sejmików wojewódzkich powstałych w miejsce sejmików samorządowych województw wybory odbywały się w sposób bezpośredni. Należy podkreślić, że mimo iż wspomniana reforma weszła w życie 1 stycznia 1999 r., to już wybory z 11 października 1998 r. odbyły się według nowego podziału administracyjnego kraju. Ostatni, trzeci okres obejmuje wybory z lat 2002, 2006 i 2010. Przed wyborami w 2002 r. zaszła ostatnia istotna zmiana dotycząca wyboru przedstawicieli lokalnych władz. Mowa tu o wprowadzeniu bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast. Wcześniej, w latach 1990–1998, wójt, burmistrz oraz prezydent miasta byli wybierani i odwoływani przez radnych danej gminy.

Jeśli chodzi o elekcję do rad gmin, badania przeprowadziłem na podstawie politologicznej analizy zachowań wyborczych w miastach, w których władzę sprawują prezydenci, tj. w Szczecinie, Koszalinie, Świnoujściu, Stargardzie Szczecińskim oraz w Kołobrzegu, stanowiących największe ośrodki miejskie wspomnianego regionu. Natomiast w przypadku dwóch kolejnych szczebli samorządu terytorialnego przebadłem wyniki wyborów do poszczególnych rad powiatów oraz przeanalizowałem preferencje wyborcze do Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego (SWZ), który powstał w miejsce Sejmiku Samorządowego Województwa Szczecińskiego (SSWS) oraz Sejmiku Samorządowego Województwa Koszalińskiego (SSWK). Jak wynika z przeprowadzonej analizy, ugrupowanie, które zwyciężało w elekcji do Sejmiku, uzyskiwało także najlepsze wyniki w wyborach do większości rad powiatów oraz w większości miast prezydenckich omawianego regionu. Na tej podstawie można założyć, że wyniki wyborów do SWZ są odwzorowaniem preferencji politycznych większości głosujących mieszkańców regionu.

W pracy zrezygnowałem z analizowania preferencji politycznych na poziomie poszczególnych gmin (poza wspomnianymi pięcioma miastami), gdyż jak wynika z poczynionych obserwacji, w przeciwieństwie do elekcji do SWZ, rad powiatów oraz rad miast w dużych ośrodkach miejskich, w gminach w wyborach do rad gmin biorą udział komitety lokalne najczęściej zakładane przez grupy lokalnych działaczy politycznych, a nie przez partie polityczne. W tej sytuacji określenie, jaka siła polityczna dominuje w danej gminie, jest bardzo utrudnione, a znalezienie wspólnego mianownika co do preferencji politycznych mieszkańców poszczególnych gmin (w których nie dominują partie polityczne lub ich kandydaci nie startują pod szyldem partyjnym), jest praktycznie niemożliwe.

Podobnie jak w poprzedniej monografii preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina uczyniłem głównym przedmiotem badań. W tym celu, aby wykazać co powodowało, iż mieszkańcy miasta przez trzy kolejne elekcje wierni byli wspomnianym ugrupowaniom lewicowym – głównie SLD, a następnie od 2006 r. obdarzyli zaufaniem ugrupowania centrowe w postaci PO RP oraz prawicowe reprezentowane przez PiS, w pracy tej dokonałem analizy politologicznej kolejnych kampanii wyborczych do Rady Miasta (RM) oraz na prezydenta miasta, a także zmian w przepisach ordynacji wyborczej. Przeanalizowałem też najważniejsze tezy programowe oraz aktywność poszczególnych ugrupowań politycznych i ich komitetów wyborczych, jak również wyniki elekcji do RM i na prezydenta miasta. Analiza poszczególnych wyborów, dotycząca m.in. komitetów wyborczych oraz technik reklamy wyborczej i promocji politycznej zastosowanych podczas prowadzonej przez nie kampanii wyborczej, oparta została przede wszystkim na materiałach ze szczecińskich dzienników lokalnych. Chciałem m.in.

przebadać, jakie było zainteresowanie prasy lokalnej poszczególnymi kampaniami wyborczymi oraz biorącymi w nich udział komitetami.

W celu dokonania wspomnianej analizy postawiłem wiele pytań badawczych. Dotyczyły one m.in. powstania samorządu terytorialnego, formowania się poszczególnych komitetów wyborczych na Pomorzu Zachodnim przed pierwszymi wyborami samorządowymi oraz prawa wyborczego. Duża część pytań dotyczyła wyborów do Rady Miasta Szczecina (RMS) oraz kandydatów wystawionych przez poszczególne komitety w wyborach na Prezydenta Miasta Szczecina. Pytania nawiązywały także do pozostałych czterech miast, w których władzę sprawują prezydenci, tj. Koszalina, Świnoujścia, Stargardu Szczecińskiego oraz Kołobrzegu, a także w odniesieniu do wyborów do rad powiatów oraz SWZ.

Odpowiedzi na pytania zostały zawarte w siedmiu rozdziałach niniejszej pracy, w których dokonano charakterystyki poszczególnych kampanii wyborczych w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego. Po przeprowadzeniu analizy porównawczej wyników wyborów z poszczególnych miast prezydenckich, rad powiatów oraz SWZ można było zaprezentować oraz przeanalizować proces kształtowania się preferencji politycznych mieszkańców Pomorza Zachodniego w odniesieniu do wyborów samorządowych, ze wskazaniem, w jakim kierunku i dlaczego nastąpiła ich zmiana (szczegółowe omówienie wniosków znajduje się w uwagach końcowych monografii).

W pracy przeprowadziłem analizę politologiczną zachodniopomorskiej sceny wyborczej. Główną metodą, jaką posłużyłem się podczas jej przeprowadzania, była metoda porównawcza. Zastosowanie metody analogii umożliwiło porównanie sytuacji politycznej, jaka panowała podczas kolejnych wyborów samorządowych, zaczynając od 1990 r. Przeanalizowałem podobieństwa i różnice występujące w technice prowadzenia kampanii wyborczych (m.in. zmieniające się w kolejnych kampaniach wyborczych techniki promocji i reklamy politycznej) oraz przebadałem, jak zmieniało się zainteresowanie lokalnych dzienników toczącymi się kampaniami wyborczymi. Następnie poprzez porównanie wyników z poszczególnych elekcji przeanalizowałem proces kształtowania się preferencji politycznych większości głosujących mieszkańców Pomorza Zachodniego.

Oprócz wspomnianej metody analogii w pracy posłużyłem się także metodą instytucjonalno-prawną. Wykorzystałem ją m.in. podczas analizowania zmian w przepisach poszczególnych ordynacji wyborczych, aby stwierdzić jaki był ich wpływ na sposób prowadzenia kampanii wyborczych oraz wyniki głosowania. Chodzi m.in. o wpływ wprowadzenia bezpośrednich wyborów na wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast na sposób prowadzenia kampanii oraz wybór zarządu miasta. Metodę ilościową zastosowałem

głównie podczas analizowania poziomu frekwencji wyborczej w poszczególnych elekcjach. Metodą decyzyjną posłużyłem się przede wszystkim w trakcie analizowania procesu wyboru oraz zachodzących zmian personalnych w składach poszczególnych Zarządów Miasta Szczecina, prezydiów RMS, Zarządów Województwa Zachodniopomorskiego, a także prezydiów SWZ. Ostatnią wykorzystaną metodą była metoda behawioralna. W wyniku odbycia przeze mnie wielu rozmów z politykami (a także po zapoznaniu się z wywiadami, jakich na przestrzeni lat udzielali prasie lokalnej) dotyczących mechanizmów prowadzenia kampanii, możliwa stała się obserwacja pośrednia poszczególnych kampanii wyborczych (w tym analiza zachowań politycznych osób biorących udział w danej elekcji). Natomiast poczynając od elekcji z 2002 r. stosowałem obserwację bezpośrednią kolejnych kampanii do samorządu terytorialnego. Polegała ona na przyglądaniu się kampanii wyborczych prowadzonych przez poszczególne komitety (m.in. jak wyglądało rozpoczęcie kampanii, jaką zastosowano reklamę polityczną, jaki był układ graficzny ulotek, plakatów itp., ile i jakie wykorzystano nośniki reklamy, np. billboardy, tri formy, czy korzystano z reklamy na nośnikach ruchomych, jak np. autobusy czy tramwaje, a także jak wyglądała reklama w środkach masowego przekazu itp.), uczestniczeniu w prawyborach, konwencjach wyborczych, konferencjach prasowych oraz wszelkiego rodzaju spotkaniach wyborczych organizowanych przez poszczególne komitety, bezpośrednim obserwowaniu debat kandydatów na prezydenta Szczecina oraz na rozmowach z kandydatami zarówno do RMS jak i na prezydenta Szczecina.

Odnosnie do techniki badawczej to skoncentrowałem się głównie na zebraniu możliwie szerokiej bazy źródłowej. W swoich badaniach zgromadziłem liczne źródła drukowane w postaci dokumentów instytucjonalnych (szczególnie trudno dostępne były dokumenty dotyczące wyborów z 1990 r. w byłym województwie koszalińskim), źródła prasowe, w tym oprócz artykułów prasowych pozyskałem wypowiedzi m.in. polityków, jakich udzielali lokalnym dziennikom, a także zgromadziłem źródła internetowe. Ponadto przeprowadziłem wiele rozmów z lokalnymi politykami oraz uczestniczyłem w różnego rodzaju spotkaniach organizowanych w trakcie kampanii wyborczej z kandydatami do RMS oraz na prezydenta Szczecina (szczegółowe omówienie bazy źródłowej znajduje się we wstępie monografii).

W pracy zbiorowej pt. *Prezydenci polskiego Szczecina*, której byłem współredaktorem, przeanalizowano sylwetki wszystkich prezydentów Szczecina w latach 1945–1950 i 1972–2014 oraz przewodniczących Miejskiej Rady Narodowej w latach 1950–1972. Warto podkreślić, że jest to pierwsza i jedyna publikacja zawierająca w jednym tomie analizę wszystkich wspomnianych postaci. Dodatkową wartością jest fakt, że w trakcie prac nad

poszczególnymi tekstami przeprowadzono rozmowy ze wszystkimi żyjącymi osobami pełniącymi funkcje prezydenta lub przewodniczącego MRN.

Przebadano m.in., jak w okresie III RP wyglądało formowanie się władz samorządowych w Szczecinie, w jakich okolicznościach doszło do wyboru pierwszego prezydenta Szczecina i z jakimi problemami musiały się borykać władze samorządowe miasta w początkowym okresie transformacji ustrojowej, a także w latach następnych w dobie III RP. Można się również dowiedzieć, jak wyglądał proces decyzyjny podczas funkcjonowania poszczególnych zarządów miasta czy późniejszych kolegiów prezydenckich. Dzięki tej wiedzy można lepiej zrozumieć procesy decyzyjne niektórych komitetów wyborczych podczas elekcji samorządowych w Szczecinie.

Efekty analizy preferencji wyborczych szczecinian w wyborach samorządowych w 2014 r. zostały opublikowane w artykule *Wybory Prezydenta Miasta Szczecina w 2014 roku w analizie porównawczej do elekcji z lat 2002–2010*. Tekst stanowi pewne uzupełnienie wymienionej już monografii o analizę wyborów samorządowych w Szczecinie z 2014 r.

W artykule *Wybory samorządowe w Szczecinie w latach 1990–2010*, opublikowanym w pracy *Pierwsze dwadzieścia lat demokratycznego samorządu w Szczecinie (1990–2010). Suplement do „Kroniki Szczecina” 2010* natomiast przedmiotem badań były preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina w wyborach do Rady Miasta oraz na prezydenta Szczecina na tle innych miast Pomorza Zachodniego, w których władze sprawują prezydenci. Przeanalizowano skład osobowy Rady Miasta Szczecin oraz Zarządów Miasta (a następnie kolegiów prezydenckich) w poszczególnych kadencjach, a także delegatów z Rady Miasta Szczecina do Sejmiku Samorządowego Województwa Szczecińskiego. Przeanalizowano również, ilu przedstawicieli miały poszczególne ugrupowania w kolejnych kadencjach Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego, a także przebadano najważniejsze elementy kampanii wyborczych na prezydenta Szczecina.

Również w artykule *Wybory samorządowe w Szczecinie w latach 1990–2010*, opublikowanym w *Kronice Szczecina 2013*, przedmiotem badań było kształtowanie się oraz kierunki, w jakich następowały zmiany preferencji wyborczych mieszkańców Szczecina w wyborach do Rady Miasta Szczecin oraz na prezydenta Szczecina (od 2002 r.) w latach 1990–2010.

Efekty badań wyborów na Prezydenta RP oraz do Sejmu i Senatu z lat 1989–2015 opublikowałem w artykułach: 1. *Wybory prezydenta RP w latach 1990–2010*, w którym

przedmiotem badań były preferencje wyborcze Polaków w wyborach na Prezydenta RP w latach 1990–2010. Przeanalizowałem w jakim kierunku następowały podziały na polskiej scenie politycznej podczas kolejnych elekcji oraz jak były prowadzone kampanie wyborcze w skali kraju. 2. *Wybory Prezydenta RP w 2010 roku w kraju i województwie zachodniopomorskim*, w którym przedmiotem badań były preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina na tle kraju w wyborach na Prezydenta RP w 2010 r. Analiza dotyczyła m.in. przebiegu kampanii wyborczej w kraju i na Pomorzu Zachodnim. 3. *Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz do Sejmu i Senatu w Szczecinie w III Rzeczypospolitej*, w którym przedmiotem badań, były preferencje wyborcze mieszkańców dawnego województwa szczecińskiego oraz obecnego województwa zachodniopomorskiego w wyborach na Prezydenta RP oraz do Sejmu i Senatu w latach 1989–2015. Artykuł zawiera analizę, jak kształtowały się preferencje wyborcze oraz w którą stronę następowała ich zmiana. 4. *Preferencje wyborcze mieszkańców Szczecina w latach 2014–2015*, w którym przedmiotem badań były m.in. preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina podczas wyborów na Prezydenta RP oraz do Sejmu i Senatu w 2015 r. 5. *Pomorze Zachodnie w ogólnopolskich programach partii politycznych*, w którym przedmiotem badań były ogólnopolskie programy partii politycznych, które uzyskały swoją reprezentację w Sejmie po wyborach z 2011 r. Przeanalizowałem wszystkie programy tych partii od elekcji z 2001 r. do wyborów parlamentarnych w roku 2011. Analiza dotyczyła tego czy w poszczególnych programach znajdowały się odniesienia do regionu Pomorza Zachodniego.

W swoich badaniach starałem się także przeanalizować, jak zmieniające się przepisy ordynacji wyborczych przed poszczególnymi elekcjami wpływały na wyniki wyborów do Sejmu i Senatu oraz na Prezydenta RP. W artykułach: *Systemy wyborcze na ziemiach polskich od II do III Rzeczypospolitej* oraz *Rola i znaczenie wyborów oraz referendum we współczesnej demokracji* przedmiotem badań były zmiany dokonywane w przepisach prawa wyborczego w okresie od II do III RP. Główny nacisk położono na przeanalizowanie zmian w ordynacjach wyborczych w dobie III RP. Ponadto przeanalizowano, jaką rolę odgrywają wybory i referenda we współczesnej demokracji. Przebadano także, na jakiej linii politycznej przebiegał spór w poszczególnych elekcjach wyborczych na Prezydenta RP oraz do parlamentu po 1989 r.

Najważniejsze informacje dotyczące preferencji wyborczych oraz wyniku wyborów na Prezydenta RP, do parlamentu i samorządu terytorialnego na Pomorzu Zachodnim

w odniesieniu do kraju w latach 1990–2007 znajdują się w artykule *Preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego w III RP*. Szczególną uwagę chciałbym jednak zwrócić na artykuł *Preferencje wyborcze mieszkańców regionu zachodniopomorskiego w pierwszym dwudziestopięcioleciu III Rzeczypospolitej*, w którym przeanalizowałem w sposób syntetyczny, jak kształtowały się preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego w okresie III RP (w latach 1990–2015). Przedmiotem badań były zachowania wyborcze podczas wszystkich rodzajów elekcji, jakie miały miejsce na obszarze Pomorza Zachodniego. Artykuł zawiera w ujęciu syntetycznym podsumowanie moich wieloletnich badań nad preferencjami wyborczymi we wspomnianym regionie.

Wykorzystanie wyników badań

Efektom prowadzonych przeze mnie badań jest przeanalizowanie, jak kształtowały się preferencje wyborcze mieszkańców Pomorza Zachodniego, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina, na tle kraju w okresie III RP. Wyniki badań są skierowane przede wszystkim do: 1) naukowców, 2) przedstawicieli wszelkiego rodzaju formacji politycznych, 3) mediów, 4) studentów, 5) osób interesujących się życiem politycznym na Pomorzu Zachodnim.

Ad 1. Wyniki badań mogą być wykorzystane przez badaczy, którzy opierając się na szczegółowych analizach kształtowania się zachowań wyborczych w poszczególnych regionach kraju, dokonają analizy zachowań wyborczych w skali ogólnopolskiej. Ponadto naukowcy zajmujący się badaniem najnowszej historii Pomorza Zachodniego, których przedmiot badań wykracza poza kwestie związane z polityką, mogą wykorzystać wyniki moich badań jako jeden z elementów potrzebnych do analizy życia społeczno-polityczno-gospodarczego regionu. Efekty moich badań były m.in. kilkakrotnie cytowane przez prof. Kazimierza Kozłowskiego w monografii *Pomorze Zachodnie w latach 1945–2010. Społeczeństwo – władza – gospodarka – kultura*, tom I i II, Szczecin 2012, ss. 964, w rozdziale XVII pt. *Przemiany polityczne i formowanie się demokratycznych władz w regionie w latach 1988–1990* oraz w rozdziale XVIII pt. *Wybory polityczne społeczeństwa regionu 1989–2010*.

Ad 2. Przedstawiciele szeroko rozumianych formacji politycznych mogą wykorzystać moje badania podczas planowania strategii wyborczych w regionie Pomorza Zachodniego (odnośnie do wyborów do PE, także na obszarze województwa lubuskiego), a szczególnie w Szczecinie. Z moich badań można się dowiedzieć m.in.: a) jak były prowadzone kampanie wyborcze poszczególnych komitetów we wszystkich rodzajach elekcji, z zaznaczeniem popełnionych błędów oraz pozytywnych rozwiązań (przeanalizowanie prowadzenia kampanii

pozytywnej i negatywnej); b) jak zmieniały się techniki prowadzenia kampanii wyborczych i jaki to mogło mieć wpływ na wyniki wyborów; c) które komitety (m.in. lewicowe, centrowe, prawicowe, bezpartyjne itp.) i dlaczego, a także jacy kandydaci zdobywali mandaty do poszczególnych ciał przedstawicielskich; d) jak kształtował się poziom frekwencji i jaki miał wpływ na wyniki wyborów; e) jakie były najważniejsze elementy programowe poszczególnych komitetów oraz czy były one już wykorzystywane we wcześniejszych elekcjach; f) na co zwracały uwagę media podczas relacjonowania przebiegu kampanii wyborczych poszczególnych komitetów.

Ad 3. Duże zainteresowanie moimi badaniami wykazują media informacyjne, zarówno prasa, internetowe portale informacyjne, jak i radio i telewizja. W okresie poprzedzającym oraz w trakcie kampanii wyborczych zainteresowanie dotyczy m.in. analiz: sposobu prowadzenia kampanii wyborczych, zarówno przez komitety jak i poszczególnych kandydatów, działalności politycznej poszczególnych polityków, sylwetek kandydatów (zwłaszcza na urząd prezydenta Szczecina) oraz wyników poszczególnych wyborów i frekwencji wyborczej. Ponadto regularnie analizuję publikowane w mediach wyniki sondaży poparcia dla partii politycznych i polityków oraz bieżące wydarzenia polityczne w Szczecinie, na Pomorzu Zachodnim oraz w kraju.

Rodzaj prowadzonych przeze mnie badań zaowocował nawiązaniem stałej współpracy z następującymi mediami informacyjnymi, w których regularnie ukazują się moje komentarze, analizy i felietony: a) od 2014 r. jestem stałym komentatorem wydarzeń politycznych (szczególnie dotyczących kampanii wyborczych), analitykiem sondaży wyborczych oraz ekspertem w organizowanych debatach przez dziennik „Głos Szczeciński”; b) od roku 2017 jestem stałym komentatorem wydarzeń politycznych dla portalu informacyjnego Szczecin Non Stop. Oprócz komentowania bieżących wydarzeń w lokalnej polityce, pod koniec każdego tygodnia ukazuje się mój komentarz polityczny w formie felietonu, podsumowujący najważniejsze wydarzenia w Szczecinie oraz kraju; c) od 2017 r. jestem stałym komentatorem wydarzeń politycznych w Szczecinie dla „Tygodnika Szczecina”; d) od roku 2014 jestem stałym komentatorem wydarzeń politycznych dla Radia Plus Szczecin. W ostatni piątek każdego miesiąca dokonuję politycznego podsumowania miesiąca dotyczącego wydarzeń w Szczecinie, na Pomorzu Zachodnim oraz w kraju. Ponadto moje komentarze ukazują się regularnie na antenie Radia Szczecin, a w okresie wyborów ukazują się także w TVP Szczecin, TV Pomerania oraz w „Gazecie Wyborczej. Szczecin”.

Ad 4. Studenci wyniki moich badań mogą wykorzystywać do przygotowywania się do zajęć na kierunku m.in. politologia, a także podczas pisania prac licencjackich, magisterskich oraz doktorskich. Rezultaty moich badań wygłaszam m.in., prowadząc przedmiot „Przemiany polityczne i społeczne na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej”.

Ad 5. Moje badania mogą także służyć jako jedno ze źródeł wiedzy dla osób interesujących się życiem politycznym regionu Pomorza Zachodniego.

POZOSTAŁE PUBLIKACJE POŚWIĘCONE TEMATYCE WYBORCZEJ

Częstkowe wyniki moich badań dotyczące analizy wyborów samorządowych w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego znajdują się w następujących artykułach (pełen opis bibliograficzny wymienionych artykułów znajduje się w załączonym moim dorobku naukowym): 1) *Wybory samorządowe w województwie zachodniopomorskim w latach 1998–2006 na tle kraju*, 2) *Wybory samorządowe w 2010 roku w województwie zachodniopomorskim – ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina*, 3) *Wybory Prezydenta RP oraz władz samorządowych w Szczecinie w 2010 roku*, 4) *Wybory Prezydenta RP oraz do samorządu w Szczecinie w 2010 roku*, 5) *Analiza kampanii wyborczej płk. Ryszarda Chwastka na Prezydenta Miasta Szczecina w 2002 roku na łamach lokalnej prasy*, 6) *Analiza wyborów samorządowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1990–2010*, 7) *Kształtowanie się zarządów miasta i prezydów Rady Miasta Szczecin w latach 1990–2014*, 8) *Analiza wyborów do rad osiedli w Szczecinie z lat 2003, 2007 i 2011*, 9) *Władysław Lisewski – opozycjonista, prezydent Szczecina, wojewoda zachodniopomorski*, 10) *Edmund Runowicz – samorządowiec i prezydent Miasta Szczecin w latach 2001–2002*. W poniższych artykułach natomiast przeanalizowałem zachowania wyborcze mieszkańców w wybranych miastach Pomorza Zachodniego: 1) *Preferencje wyborcze mieszkańców Międzyzdrojów w III Rzeczypospolitej*, 2) *Wybory samorządowe w powiecie drawskim w latach 2002 i 2006*, 3) *Wybory samorządowe w Kołobrzegu w latach 2002–2006*, 4) *Preferencje wyborcze mieszkańców Kołobrzegu w wyborach samorządowych w III Rzeczypospolitej na tle Pomorza Zachodniego*.

W poniższych artykułach znajdują się cząstkowe wyniki analizy wyborów parlamentarnych i na Prezydenta RP na Pomorzu Zachodnim: 1) *Polska scena wyborcza w kraju i regionie zachodniopomorskim w latach 1989–2007*, 2) *Wybory parlamentarne w 2011 roku w Szczecinie na tle województwa zachodniopomorskiego*.

Częstkowe wyniki badań dotyczące analizy wyborów do Parlamentu Europejskiego zawarłem również w następujących artykułach: 1) *Szczecin po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w latach 2004–2008*, 2) *Preferencje polityczne mieszkańców Pomorza Zachodniego w referendum akcesyjnym do Unii Europejskiej w 2003 roku oraz w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2004 roku na tle kraju*, 3) *Wybory do Parlamentu Europejskiego w okręgu nr 13 na tle kraju*, 4) *Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku w Szczecinie*, 5) *Programy polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 2004–2014 w zachodniopomorsko-lubuskim okręgu wyborczym a kwestie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego III Rzeczypospolitej*.

W swoich badaniach zajmowałem się także analizowaniem paralelizmu politycznego mediów lokalnych w wybranych powiatach Pomorza Zachodniego, w ramach zespołu badawczego pod kierownictwem prof. Jana Kani (szczegółowe informacje znajdują się w załączonym dorobku naukowym). Wyniki badań opublikowałem w artykułach: 1) *Kampanie wyborcze w szczecińskich dziennikach – rok 2010*, 2) *Paralelizm polityczny mediów lokalnych w Świnoujściu i Gryficach w pierwszej połowie 2012 roku*, 3) *Paralelizm polityczny mediów lokalnych w Koszalinie w pierwszej połowie 2013 roku*.

Oprócz prowadzenia analiz dotyczących zachowań wyborczych w swoich badaniach zająłem się także analizą porównawczą polskiego systemu wyborczego do tego, jaki funkcjonuje na Ukrainie oraz w Rumunii. Efekt tych badań został opublikowany w artykule *System wyborczy w Polsce i na Ukrainie po 1989 roku*. Efekty prowadzonych badań dotyczących Rumunii mogłem wygłosić podczas dwóch międzynarodowych konferencji naukowych, jakie miały miejsce w Suczawie, a także opublikować w artykułach: *System wyborczy w Polsce i w Rumunii po 1989 roku* oraz *Urząd prezydenta w Polsce i Rumunii po 1989 roku w świetle konstytucji* (złożony i przyjęty do druku), które zostały opublikowane w pracach zbiorowych, wydanych w Suczawie. Z kolei efekt analizy dotyczącej *władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce i Rumunii po 1989 roku w świetle konstytucji*, zostanie wygłoszony podczas międzynarodowej konferencji naukowej, jaka odbędzie się 14–15 września 2018 r. w Suczawie.

Natomiast praca zbiorowa *Współczesne problemy społeczno-polityczne. Kraj i świat w oczach doktorantów Instytutu Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego*, której jestem redaktorem, zawiera teksty dotyczące zarówno stosunków międzynarodowych, jak i państwa polskiego. Tak szeroki zakres badawczy jest spowodowany faktem, że autorami

poszczególnych tekstów są doktoranci z pierwszego rocznika, jaki rozpoczął studia doktoranckie w Instytucie Politologii i Europeistyki w zakresie nauk o polityce.

Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Innym obszarem prowadzonych przeze mnie badań jest analizowanie rozwoju i likwidacji sektora prywatnego po II wojnie światowej na ziemiach zachodnich i północnych, ze szczególnym uwzględnieniem Szczecina, w odniesieniu do Poznania. Przedmiotem badań jest analiza porównawcza procesu rozwoju, a następnie likwidacji – w wyniku tzw. bitwy o handel – prywatnej inicjatywy w Szczecinie, do sytuacji panującej we Wrocławiu, Gdańsku oraz w Poznaniu. W swoich badaniach analizuję nie tylko środowisko kupieckie, ale także m.in. poziom kadry, która była odpowiedzialna za organizację handlu i usług, a także oceniam, jaka była kondycja poniemieckich warsztatów pracy dla polskich kupców i rzemieślników w omawianych miastach. Głównym celem badań jest analiza polityki władz Polski Ludowej wobec formowania się i dekompozycji środowiska kupieckiego w największych miastach znajdujących się na ziemiach zachodnich i północnych z uwzględnieniem Poznania (ważny ośrodek myśli zachodniej, który był patronem nad kilkoma ośrodkami tzw. Ziem Odzyskanych). Analizuję sytuację, w jakiej znaleźli się przedstawiciele inicjatywy prywatnej, a także podejmuję próbę odtworzenia specyfiki środowiska kupieckiego tzw. Ziem Odzyskanych oraz czynników wpływających na jej ukształtowanie. W tym celu przeprowadziłem kwerendę źródłową w Archiwum Akt Nowych, Archiwach Państwowych w Poznaniu, Wrocławiu, Gdańsku oraz w Szczecinie (szczegółowy wykaz przebadanych zespołów znajduje się w załączonym dorobku naukowym).

Dotychczasowe efekty prowadzonych badań opublikowałem w tomie źródeł *Sektor prywatny, spółdzielczy oraz państwowy na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1949 w świetle sprawozdań Narodowego Banku Polskiego*, wydanym w serii pt. *Źródła do dziejów Pomorza Zachodniego*. Zawarłem w nim fragmenty sprawozdań II Oddziału NBP w Szczecinie z lat 1945–1949. Dotyczą one procesu formowania się trzech sektorów gospodarki: prywatnego, spółdzielczego oraz państwowego w Szczecinie na tle Pomorza Zachodniego. Szczególną uwagę zwróciłem na proces tworzenia się inicjatywy prywatnej w trudnych warunkach powojennych. Zakres chronologiczny obejmuje okres od drugiej połowy 1945 r. do końca 1949 r. Daty skrajne nie powinny wzbudzać wątpliwości, gdyż w lipcu 1945 r. swoje funkcjonowanie rozpoczął oddział NBP w Szczecinie, a pod koniec lata zaczął się formować sektor zarówno prywatny, jak i spółdzielczy. Natomiast do końca 1949 r. została prawie

zupelnie zlikwidowana inicjatywa prywatna, której miejsce zajął sektor państwowy oraz spółdzielczy.

Dokumenty pochodzą ze zbiorów Archiwum Państwowego w Szczecinie. Moim zamysłem było pokazanie mało znanych dokumentów NBP, czyli instytucji, której informacje powinny być najbardziej wiarygodne, aby w sposób obiektywny móc zaprezentować proces rozwoju sektorów prywatnego, spółdzielczego oraz państwowego, a także proces likwidacji pierwszego z nich. Należy jednak podkreślić, że badając dokumenty wytworzone przez m.in. Zarząd Miejski i Miejską Radę Narodową czy Urząd Wojewódzki Szczeciński, nie znalazłem większych różnic w analizowanych danych. W tej sytuacji można stwierdzić, że wspomniane urzędy zbierały, opracowywały, a następnie sporządzały wiarygodne raporty dotyczące sytuacji tych trzech sektorów na terenie Szczecina, a także całego Pomorza Zachodniego. Spowodowane to mogło być faktem, że dokumenty te nie były przeznaczone do publicznej wiadomości, a więc nie musiały zawierać propagandowych treści.

Wyniki badań nad sektorem prywatnym opublikowałem ponadto w artykułach: 1) *Kupcy szczecińscy w latach 1945–1949 w świetle materiałów archiwalnych*, 2) *Rozwój i likwidacja sektora prywatnego na przykładzie szczecińskiego kupiectwa. Znaczenie przełomu 1948 roku*, 3) *Rozwój szczecińskiego rzemiosła w latach 1945–1947 na podstawie sprawozdań Narodowego Banku Polskiego*, 4) *Gospodarka Szczecina w XX–XXI wieku*, a także wygłosiłem, biorąc udział w wielu międzynarodowych oraz krajowych konferencjach naukowych, których części byłem współorganizatorem (wykaz znajduje się w załączonym dorobku naukowym).

Fragment mojego dorobku dotyczy najnowszej historii Szczecina. W siedemdziesiątą rocznicę przejścia Szczecina przez państwo polskie razem z dr. Janem Macholakiem, ówczesnym dyrektorem Archiwum Państwowego w Szczecinie, oraz mgr. Pawłem Bartnikiem wydaliśmy monografię *70 lat polskiego Szczecina. Kalendarium wydarzeń 1945–2015*. Przedmiotem badań były najważniejsze wydarzenia społeczno-polityczne, jakie miały miejsce w Szczecinie od momentu zdobycia miasta 26 kwietnia 1945 r. (z uwzględnieniem okresu od stycznia do kwietnia 1945 r., kiedy to Szczecin znajdował się jeszcze w niemieckich rękach) do roku 2015. Jest to pierwsze i jedyne takie opracowanie, jakie do tej pory ukazało się, dotyczące siedemdziesięcioletniej historii polskiego Szczecina.

Jestem także współredaktorem dwóch prac zbiorowych: *Kroniki Szczecina 2014–2015* oraz *Kroniki Szczecina 2015–2016*, w których przedmiotem badań były najważniejsze wydarzenia społeczno-polityczne w Szczecinie, jakie miały miejsce w latach 2014–2016. Prace

zbiorowe pod nazwą *Kronika Szczecina*, dotyczące wydarzeń społeczno-politycznych w Szczecinie, ukazują się nieprzerwanie od 1983 r. Ich pomysłodawcą i jednym z redaktorów jest prof. dr hab. Kazimierz Kozłowski – historyk, archiwista i politolog, wieloletni dyrektor Archiwum Państwowego w Szczecinie.

Najważniejsze wydarzenia społeczno-polityczne w Szczecinie opublikowałem także w następujących artykułach: 1) Z. Pacała, *Zaopatrzenie Szczecina w ciepło w okresie Polski Ludowej 1945–1989*, 2) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń za 2009 rok*, 3) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń w Szczecinie 2010 roku*, 4) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń w 2011 roku*, 5) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń w 2012 roku*, 6) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń w 2013 roku*, 7) *Kalendarium najważniejszych wydarzeń w Szczecinie w 2014*, 8) *Zawody wspinaczkowe na łuku Teatru Letniego w Szczecinie*, 9) *Sylwetki rektorów szczecińskich uczelni publicznych wybranych w 2016 roku*.

Jestem także autorem ośmiu haseł w *Encyklopedii Szczecina* dotyczących m.in. sylwetek szczecińskich parlamentarzystów, partii politycznych oraz najnowszej historii miasta (pełen wykaz znajduje się w załączonym dorobku naukowym).

Trzecim obszarem badawczym są zagadnienia z zakresu historii wojskowości okresu II wojny światowej. Opublikowałem artykuły dotyczące m.in. pocisków V-1, rakiet V-2, U-Bootów typu XXI i XXIII oraz schronów z okresu II wojny światowej w Szczecinie: 1) *Wpływ Służby Bezpieczeństwa SS na funkcjonowanie III Rzeszy do wybuchu II wojny światowej*, 2) *Cudowna broń VI – nowa nadzieja Luftwaffe?*, 3) *V-2 – cudowna broń Hitlera?*, 4) *U-Booty typu XXI i XXIII*, 5) *Szczecińskie podziemne obiekty militarne z okresu drugiej wojny światowej*, 6) *Szczecińskie Towarzystwo „Pogranicze”. Geneza i działalność*.

Pod moją współredakcją ukazały się także trzy prace zbiorowe: 1) *Pomorze Militarne VI*, 2) *Pomorze Militarne VII. Wokół spraw morza, regionalnej historii i polityki*, 3) *Wojna – Wojsko – Bezpieczeństwo poprzez stulecia i epoki. Studia i materiały*. W dwóch pierwszych pracach przedmiot badań dotyczył zarówno historii wojskowości, jak i analizy współczesnych wydarzeń o tematyce szeroko rozumianej obronności w skali kraju, ze szczególnym uwzględnieniem Pomorza Zachodniego. Ponadto problematyka poruszana w drugiej pracy dotyczyła przede wszystkim kwestii morskich oraz bezpieczeństwa energetycznego Polski. Seria prac zbiorowych pt. *Pomorze militarne* (od 2013 r. jestem członkiem Rady Programowej *Pomorza militarnego*) ukazuje się od 2004 r. Łącznie w poszczególnych tomach były poruszane kwestie związane z szeroko rozumianą tematyką

historii wojskowości, a także współczesnych kwestii dotyczących bezpieczeństwa, obronności oraz polityki na Pomorzu Zachodnim na tle spraw o zasięgu ogólnopolskim. Problematyka poruszana w trzeciej pracy dotyczyła zarówno historii wojskowości, jak i szeroko rozumianej współczesnej problematyki obronnej i bezpieczeństwa w odniesieniu do Polski, Europy oraz świata. Zająłem się także kwestiami związanymi z bezpieczeństwem w programach polskich partii politycznych.

Ponadto opracowałem 18 haseł w *Leksykonie Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, które dotyczyły m.in. administracji rządowej i samorządowej, ochrony danych osobowych, ochrony infrastruktury krytycznej, sytuacji i zarządzania kryzysowego.

Piotr Chmielewski